

شورای سیاستگذاری حوزه‌های علمیه خواهران

مرکز مدیریت حوزه علمیه خواهران

معاونت پژوهش

عنوان

بررسی تطبیقی منشاء گرایش به دین از منظر علامه طباطبایی و براتراند راسل

استاد راهنما

جناب آقای دکتر محمد جواد هاشمی

نکارنده

معصومه وثاقتی حیدر پور

سال تدوین

۱۴۰۳

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

تحمیدیه

سپاس بی قیاس بار خدایی را که هیچ عقل را قوت اطلاع بر حقیقت او و هیچ فکر و دانش را وسع احاطت به کنه معرفت او نیست و درود بر بهترین خلاق، پیغمبر آخر الزمان محمد مصطفی صلی الله علیه و آله و بر عترت او اجمعین.

تقدیم به:

محضر مبارک امام انس و جان، قطب عالم امکان، حضرت صاحب الزمان (روحی و ارواح العالمین لتراب مقدمه الفداء) که خیل مشتاقان دیدار و یاری او، بامدادان و شامگاهان عاشقانه انتظار شنیدن ندای انا المهدی او را می‌کشند؛ به امید آن روز.

تقدیر و تشکر

سپاس بیکران پروردگار یکتا را که هستی مان بخشید و به طریق علم و دانش رهنمونمان شد و به همنشینی رهروان علم و دانش مفتخرمان نمود و خوشه چینی از علم و معرفت را روزی مان ساخت. بدین وسیله از زحمات بی دریغ و صمیمانه استاد بزرگوارم جناب آقای دکتر هاشمی و مدیریت محترم حوزه علمیه زینبیه سرکار خانم دکتر عبدلی همچنین معاونت پژوهش حوزه علمیه زینبیه سرکار خانم حاتمی و تمام عزیزانی که در این مسیر مرا یاری نمودند، تقدیر و تشکر می نمایم.

پیشنهادات

۱. بررسی زمینه‌های تاریخی فکری هر دو فیلسوف و تأثیراتی که دوران و فرهنگ آن‌ها بر دیدگاهشان گذاشته است. این کار می‌تواند به درک بهتر علت‌های مختلف گرایش به دین در هر یک از آن‌ها کمک کند.
۲. افزودن ابعاد روانشناسی به بحث، مانند نظریات روانشناسان در مورد دین و باورها، می‌تواند دیدگاه‌های راسل و علامه را به‌طور عمیق بررسی کند.
۳. مقایسه دیدگاه‌های راسل و علامه با دیگر فقهای دینی و غیر دینی مانند نیچه، دکارت یا هایدگر. این مقایسه می‌تواند تنوع دیدها را نشان دهد و به غایت بحث کمک کند.
۴. آوردن مثال‌های تاریخی اجتماعی از جوامعی که به دیدگاه‌های راسل یا علامه نزدیک‌ترند، می‌تواند پیوندی میان و واقعیت برقرار کند.
۵. تحلیل پیش‌بینی آینده دین و اعتقادات مذهبی بر اساس چشم‌اندازهای راسل و علامه، این می‌تواند شامل بحث در مورد چالش‌ها و فرصت‌های دین دارای مدرن باشد.

فهرست منابع

*قرآن کریم

کتب فارسی

۱. ادوارد اگنر، رابرت، برگزیده افکار راسل، ترجمه: عبد الرحیم گواهی، انتشارات دفتر نشر فرهنگ اسلامی، ۱۳۷۴
۲. اگنر، رابرت، لستردنان، برگزیده نوشته های اساسی براتراند راسل، ترجمه: کاظم فیروزمند، تهران، انتشارات مهر ویستا.
۳. الیاده، میرچا، فرهنگ و دین، برگزیده مقالات دائرة المعارف دین، هیئت مترجمان زیر نظر بهاءالدین خرمشاهی، چاپ اول، تهران: طرح نو، ۱۳۷۴
۴. پترسون، مایکل و همکاران، عقل و اعتقاد دینی، ترجمه: احمد نراقی و ابراهیم سلطانی، چاپ هفتم، تهران: انتشارات طرح نو، ۱۳۸۹
۵. جعفری، محمد تقی، توضیح و بررسی مصاحبه راسل، تهران، موسسه تدوین و نشر آثار علامه جعفری ۱۳۹۰
۶. _____، توضیح و بررسی مصاحبه راسل، وایت، تهران، انتشارات موسسه تدوین و نشر آثار علامه جعفری، ۱۳۷۸
۷. جواد آملی، عبدالله، شمس الوحی تبریزی، محقق علیرضا روغنی، چاپ: پنجم، قم: نشر اسراء، ۱۳۸۸
۸. _____، دین شناسی، چاپ پنجم، قم: مرکز نشر اسراء، ۱۳۷۸ ش
۹. _____، انتظار بشر از دین، چاپ چهارم، قم: اسراء، ۱۳۸۶
۱۰. _____، انتظار بشر از دین، قم: مرکز نشر اسراء، ۱۳۸۴
۱۱. جیمز، ویلیام، دین و روان، ترجمه مهدی قائنی، چاپ دوم، قم: انتشارات دارالفکر، ۱۳۶۷
۱۲. حسینی طهرانی، سید محمد حسین، مهر تابان، تهران، انتشارات علامه طباطبایی، ۱۳۹۶

۱۳. دی یو، پیترو، تاریخ علم، ترجمه عبد الحسین آذرنگ، تهران، سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه ها، ۱۳۸۰ش
۱۴. راغب اصفهانی، حسین ابن محمد، مفردات الفاظ قران، ترجمه و تحقیق: غلام رضا حسینی خسروی، ج ۴، بیروت: نشر دارالقلم، ۱۴۱۲ه.ق
۱۵. راسل، براتراند، جهان بینی علمی، ترجمه: حسن منصور، چاپ چهارم، تهران: انتشارات آگاه، ۱۳۷۸ ش
۱۶. _____، مسائل فلسفه، ترجمه: منوچهر بزرگمهر، چاپ چهارم، تهران: انتشارات خوارزمی، چ ۱۳۷۱ش
۱۷. _____، پل ادوارز، چرا من مسیحی نیستم، مترجم: امیر سلطان زاده، انتشارات علم، ۱۳۵۹
۱۸. _____، چرا مسیحی نیستم، ترجمه: س. طاهری، تهران: دریا، ۱۳۴۹
۱۹. _____، تاریخ فلسفه غرب، مترجم: نجف دریابندی، تهران، انتشارات پرواز، ۱۳۶۵
۲۰. _____، جهانی که من می شناسم، ترجمه: روح الله عباسی، چاپ چهارم، تهران، انتشاراتی شرکت سهامی سپهر، ۱۳۵۱
۲۱. _____، شاهراه خوشبختی، ترجمه: ع. وحید مازندرانی، تهران: انتشارات امیر کبیر، بی تا.
۲۲. _____، اخلاق و سیاست در جامعه، ترجمه: محمود حیدریان، تهران، انتشارات وحید، ۱۳۴۹
۲۳. _____، نبرد علم و دین در جامعه، مترجم علی اصغر مهاجر- احمد ایرانی، چاپ دوم، تهران: انتشارات جامی، ۲۰۰۶
۲۴. _____، آیا بشر آینده ای هم دارد؟ ترجمه م. منصور، تهران: انتشارات مروارید، ۱۳۵۵
۲۵. شعاری نژاد، علی اکبر، فلسفه آموزش و پرورش، تهران: انتشارات امیر کبیر، ۱۳۸۳
۲۶. طاهری، حبیب اله، درس هایی از کلام جدید، چاپ اول، قم، دفتر انتشارات اسلامی، ۱۳۸۴
۲۷. طباطبایی، محمد حسین، الإنسان و العقیده، تحقیق: علی اسدی، صباح ربیعی، چاپ دوم، قم: باقیات، بی تا،
۲۸. _____، روابط اجتماعی در اسلام، قم: انتشارات بعثت.

۲۹. _____، اصول عقاید دستورات دینی، به اهتمام: اصغر ارادتی، چهار جلد در یک مجلد، قم: دفتر تنظیم و نشر آثار علامه طباطبائی ۱۳۸۲

۳۰. _____، شیعه در اسلام، با مقدمه دکتر سید حسن نصرالله تهران، تهران، زیبا، ۱۳۸۹

۳۱. _____، اسلام و انسان معاصر، قم: جامعه مدرسین حوزه علمیه قم، ۱۳۸۳

۳۲. _____، اصول فلسفه و روش رئالیسم، ج ۲، چاپ دوم، قم: بوستان کتاب، ۱۳۸۷

۳۳. _____، بررسی های اسلامی، گردآورنده هادی خسرو شاهی، قم: بوستان کتاب، ۱۳۸۸

۳۴. _____، بررسی های اسلامی، قم: انتشارات حجت.

۳۵. _____، شیعه در اسلام، قم: دفتر تبلیغات اسلامی، ۱۳۷۴،

۳۶. _____، انسان از آغاز تا انجام، چاپ دوم، قم: بوستان کتاب، ۱۳۸۸

۳۷. _____، خلاصه تعالیم اسلام، قم: بوستان کتاب، ۱۳۵۹

۳۸. طهرانی، محمدحسین، توحید عملی و عینی - تهران: نشر علامه طباطبائی، ۱۳۹۳

۳۹. فرشاد، محسن، سیمای فلسفی زندگی، چاپ دوم، تهران: انتشارات آناهیتا، ج ۲، ۱۴۱۰ ق،

۴۰. کاپلستون، فردریک، تاریخ فلسفه ترجمه بهاء الدین خرم شاهی، تهران: انتشارات سروش

۴۱. مصباح یزدی، محمد تقی، آموزش عقاید، تهران، شرکت چاپ و نشر بین الملل سازمان تبلیغات اسلامی، ۱۳۷۷

۴۲. مطهری، مرتضی، مقدمه و شرح اصول فلسفه و روش رئالیسم در مجموعه آثار، ج ۶، تهران، صدرا، ۱۳۷۳

۴۳. همیلتون، ملکم، جامعه شناسی دین، ترجمه محسن ثلاثی، چاپ چهارم، تهران: نشر ثالث، ۱۳۹۲

کتاب عربی

۴۴. ابن اثیر جزری، مبارک ابن محمد، لنهایة فی غریب الحدیث و الاثر، چاپ چهارم، اسماعیلیان، قم، ۱۳۶۷.

۴۵. ابن فارس، احمد، معجم مقاییس العضم، چاپ اول، قم، مكتب الإعلام الاسلامی، ۱۴۰۳ ق.
۴۶. ابن منظور، محمد بن مكرم، لسان العرب، بیروت: دارالاحیاء تراث العربی، بیروت لبنان، ۱۴۰۸ ق.
۴۷. جوهری، اسماعیل، تاج الغة و صحاح العربیة، بیروت: دارالعلم الملايين، ۱۹۸۴ م.
۴۸. زبیدی، مرتضی، محمد بن محمد، تاج العروس من جواهر القاموس، چاپ اول، بیروت: دارالفکر، ۱۴۱۴ ه.ق.
۴۹. زمخشری، محمد بن عمر، الفائق فی غریب الحدیث، چاپ اول، بیروت: دارالکتب العلمیه، ۱۴۱۷ ق.
۵۰. شیرازی، صدر الدین محمد ابراهیم، الحکمة المتعالیه فی السفار العقلیه للربعه، ج ۵، بیروت: دار الحیاء التراث العربی، ۱۴۴۰.
۵۱. طباطبایی، محمد حسین، تفسیر المیزان، قم: انتشارات اسلامی، ۱۳۷۴.
۵۲. _____، نهاییه الحکمه، مؤسسه النشر الاسلامی التابعه، لجماعه المدرسین، ۱۳۷۴.
۵۳. یثربی، یحیی، حکمت المتعالیه فی الاسفار العقلیه الاربعه، ج ۲، بیروت: دارالاحیاء الاثرات العربی، ۱۱۹۸.
- مقالات**
۵۴. براتراند راسل، شک های فلسفی، مترجم جلال الدین اعلم، مجله آموزش و پرورش، ۱۳۴۹، بهمن، شماره ۱۲۰.
۵۵. جوادی آملی، عبدالله، علم و دین، نشریه پاسدار اسلام، ۱۳۸۱، شماره ۲۴۷.
۵۶. دیوانی، امیر، رحیم دهقانی، اخلاق مبتنی بر طبیب ما در اندیشه علامه طباطبایی، اخلاق و وحیانی، ۱۳۹۴، سال سوم، ش ۲.
۵۷. قاسمی، میثم، طرح کلی دین در منظومه فکری علامه طباطبایی، فصل نامه علمی پژوهشی مهدویت، سال پانزدهم، شماره ۵۷.